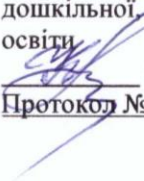

**Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра прикладної психології та логопедії**

«Затверджую»

Голова вченої ради факультету
дошкільної, спеціальної та соціальної
освіти

 проф. Лариса КАЗАНЦЕВА
Протокол №5 від 19 листопада 2020 р.

ПРОГРАМА
комплексного кваліфікаційного екзамену
зі спецпедагогіки та логопедії
спеціальність 016 Спеціальна освіта
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
форма навчання: денна, заочна

Бердянськ, 2020 р.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спецпедагогіки та логопедії для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта освітньо-професійної програми «Логопедія. Спеціальна психологія» розроблена на основі навчальних програм освітніх компонент «Логопедія», «Спецпедагогіка з історією», а також на основі положень «Про організацію освітнього процесу в БДПУ», «Про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності Бердянського державного педагогічного університету», «Про освітні програми Бердянського державного педагогічного університету», «Про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті», «Про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Бердянському державному педагогічному університеті», «Про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Бердянському державному педагогічному університеті», «Про диплом з відзнакою Бердянського державного педагогічного університету».

Укладачі: к.пед.н., доц. Ганна ЛОПАТИНА, к.пед.н., ст. викл. Ганна МИЦИК, ст. викл. Наталія КЕДА

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спецпедагогіки та логопедії обговорена та затверджена на засіданні кафедри прикладної психології та логопедії

Протокол № 4-1 від 10 листопада 2020 р.

Завідувач кафедри Олена РЕВУЦЬКА

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спецпедагогіки та логопедії схвалена методичною радою факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти

Протокол № 3 від 16 листопада 2020 р.

Голова ради Алла ОМЕЛЯНЕНКО

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спецпедагогіки та логопедії затверджена вченою радою факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти

Протокол №5 від 19 листопада 2020 р.

Голова ради Лариса КАЗАНЦЕВА

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Зміст комплексного кваліфікаційного екзамену зі спецпедагогіки та логопедії	7
3. Питання до комплексного кваліфікаційного екзамену зі спецпедагогіки та логопедії	17
4. Критерії оцінювання	20
5. Список рекомендованої літератури	24

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Нові економічні, суспільно-політичні, соціально-культурні умови формують та втілюють у життя основні напрями політики в освітянській галузі, орієнтують на сучасний світовий рівень викладу системи знань, відродження і розбудову національної освіти, формують творчу особистість, вимагають докорінного оновлення обладнання процесу навчання сучасними технологіями подачі матеріалу, а також реалізації (відповідно до нововведень Закону «Про вищу освіту») програм обміну здобувачами вищої освіти між країнами на навчання з одержанням відповідних дипломів та сертифікатів.

Складання комплексного кваліфікаційного екзамену зі спецпедагогіки та логопедії здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта освітньо-професійної програми «Логопедія. Спеціальна психологія» є завершальним етапом у підготовці здобувачів освітнього ступеня бакалавр для їх подальшої роботи з оволодіння вміннями встановлювати емоційний контакт з дітьми, корегування їх пізнавальної діяльності, формування уявлення про навколишній світ, розвитку комунікативних навичок, формування навичок орієнтування в просторі, усунення, корекції та профілактики різних порушень у розвитку дітей, що відбуватиметься у закладах спеціальної освіти, на логопедичних пунктах при закладах освіти у системі Міністерства охорони здоров'я України та закладах корекційно-реабілітаційного спрямування. До складання екзамену допускаються здобувачі, що виконали усі вимоги навчального плану за всіма етапами навчального процесу: теоретичного (лекційного) і практичного (семінарські, практичні заняття, всі види практик).

Теоретичну і методичну основу екзамену становлять дисципліни «Логопедія», «Спецпедагогіка з історією», які передбачають підготовку здобувачів до професійної діяльності вчителя-дефектолога, асистента вчителя логопеда, консультанта інклюзивно-ресурсного центру.

Мета комплексного кваліфікаційного екзамену зі спецпедагогіки та логопедії полягає у перевірці рівня сформованості загальних та фахових компетентностей (табл. 1) та професійно-педагогічної готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до виконання своїх функціональних обов'язків.

**Загальні та фахові компетентності й результати навчання випускника
освітнього ступеня «бакалавр»**

Компетенції	Результати навчання	Навчальна дисципліна
Загальні		
Аналіз та синтез. Здатність на основі надійних аргументів, логічних умовисновків та перевірених фактів формулювати завдання діяльності та пропонувати ефективні рішення.	Розуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства й вміти їх використовувати в професійній і соціальній діяльності.	Спецпедагогіка 3 історією
Гнучкість та креативність мислення. Набуття гнучкого мислення, готовність до творчого застосування знань та вмінь зі спеціальної педагогіки у широкому діапазоні можливих місць роботи та у повсякденному житті.	Вміти відтворювати зміст стандартів та чинних програм, планувати та організувати корекційно-виховний процес згідно їхніх вимог, проектувати навчально-виховну діяльність на основі досягнутих результатів.	Логопедія Спецпедагогіка 3 історією
Толерантність. Здатність працювати з суб'єктами освітнього процесу у полікультурному, поліетнічному, мультидисциплінарному середовищі.	Вміти забезпечувати охорону життя та здоров'я дитини, захищати інтереси та права дітей.	Спецпедагогіка 3 історією; Логопедія
Організаційні вміння та навички. Здатність до самоорганізації та організації діяльності дітей з психофізичними порушеннями для виконання комплексних завдань протягом певного періоду часу.	Вміти здійснювати індивідуальний та диференційований підхід з урахуванням психофізичних та вікових особливостей дітей, вивчати, фіксувати динаміку розвитку дітей з метою визначення оптимальної педагогічної стратегії.	Логопедія
		Спецпедагогіка 3 історією
Фахові		
Базові загальні знання. Здатність використовувати базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для здійснення професійної діяльності; володіти та використовувати знання зі спеціальної педагогіки та спеціальної психології.	Вміти застосовувати знання з циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості; надавати консультативну допомогу особам із психофізичними порушеннями, їх сім'ям і педагогам з проблем навчання, розвитку, сімейного виховання, життєвого та професійного самовизначення.	Логопедія Спецпедагогіка 3 історією
Застосування знань на практиці. Здатність використовувати психолого-педагогічні та методичні знання для різнобічного розвитку дітей з психофізичними порушеннями; бути обізнаними з інноваційними педагогічними технологіями навчання та виховання дітей з особливими потребами, впроваджувати їх в освітній процес.	Вміти використовувати різні освітні технології в корекційно-виховному процесі спеціального навчального закладу в різних видах діяльності дітей з особливими потребами та здійснювати ефективну комунікацію з усіма суб'єктами освітнього процесу.	Логопедія Спецпедагогіка 3 історією
Володіння прикладними знаннями та навичками. Здатність організувати різні види діяльності дітей з психофізичними порушеннями на засадах дитино центричного, особистісно-зорієнтованого, індивідуально-диференційованого підходів.	Вміти організувати освітньо-виховний процес в корекційному навчальному просторі, створюючи умови для повноцінного формування особистості дітей, їх розумового, фізичного, морального, естетичного, розвитку; надавати допомогу батькам в оволодінні прикладними знаннями та практичними вміннями на основі положень спеціальної педагогіки, спеціальних методик корекційної освіти та виховання.	Логопедія Спецпедагогіка 3 історією

<p>Володіння інформацією. Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних, усних) відповідно до актуальних завдань навчання, виховання та розвитку дітей з психофізичними порушеннями.</p>	<p>Вміти застосовувати базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій та можливостей їх використання в корекційно-виховному процесі.</p>	<p>Спецпедагогіка з історією</p>
<p>Володіння термінологією та комунікативними засобами. Здатність використовувати спеціальну термінологію та адекватні комунікативні засоби рідної та іноземної мов (в усній та письмовій формах) у педагогічному спілкуванні.</p>	<p>Вміти використовувати спеціальну термінологію та адекватні комунікативні засоби рідної та іноземної мов (в усній та письмовій формах) у педагогічному спілкуванні; застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в процесі корекційно-розвивальної діяльності; володіння навичками ефективної комунікації та представлення складної комплексної інформації у стислій формі усно та письмово, з використанням інформаційно-комунікативних технологій.</p>	<p>Логопедія</p>

До комплексу комплексного кваліфікаційного екзамену зі спецпедагогіки та логопедії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта освітньо-професійної програми «Логопедія. Спеціальна психологія» входять 30 білетів. Кожний білет включає по три питання: перше – передбачає перевірку засвоєних теоретичних положень зі спецпедагогіки з історією; друге – питання з теоретичних основ логопедії, висвітлення яких вимагає від здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти глибоких, міцних і усвідомлених знань; третє питання має практичну спрямованість і є перевіркою сформованості навичок здійснення корекційно-педагогічного впливу на осіб із особливими потребами; слугує показником професійних умінь доцільного використання навчально-методичного матеріалу.

ЗМІСТ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. СПЕЦПЕДАГОГІКА З ІСТОРІЄЮ

Предмет, завдання, напрями розвитку спеціальної педагогіки

Об'єкт, предмет, мета й завдання спеціальної педагогіки. Категоріально-понятійний апарат спеціальної педагогіки. Галузі спеціальної педагогіки. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками. Методологічні й теоретичні основи спеціальної педагогіки. Концепції Л.С. Виготського про закономірності психічного розвитку в нормі й патології; концепція про провідну роль навчання в розвитку. Принципи спеціальної педагогіки й методи педагогічного дослідження.

Еволюція відносин суспільства й держави до осіб з відхиленнями в розвитку

Становлення західноєвропейської системи допомоги особам з відхиленнями в розвитку. Історія становлення й розвитку національних систем фахової освіти за М. Малофєєвим. Основні етапи становлення та розвитку дефектологічної науки в Україні. Основні проблеми сучасної спеціальної педагогіки. Концепція розвитку корекційної освіти в Україні.

Педагогічна типологія дітей з особливими освітніми потребами

Сучасна педагогічна типологія дітей з особливими освітніми потребами. Варіанти дизонтогенезу за В. Лебединським. Групи дітей із психофізичними порушеннями. Причини, які призводять до порушень психічного й (або) фізичного розвитку дітей. Структура та особливості процесу порушеного розвитку. Фактори, що впливають на своєрідність розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Особливі освітні потреби й зміст спеціальної освіти. Завдання виховання та навчання дітей з психофізичними порушеннями. Роль корекційного педагога у навчанні, вихованні і розвитку дітей з психофізичними порушеннями.

Сучасна система спеціальних закладів для дітей з психофізичними порушеннями

Дошкільна освіта з дітей з особливими освітніми потребами – мережа дошкільних закладів спеціального призначення. Комплектування спеціальних дошкільних закладів. Освітній процес у спеціальних дошкільних закладах. Перерозподіл видів занять між вихователями й дефектологами. Шкільна система фахової освіти. Особливості складання навчальних планів і програм для спеціальних освітніх закладів. Професійна орієнтація, система професійної освіти осіб з обмеженою працездатністю.

Загальні основи сурдопедагогіки

Предмет, завдання та методи сурдопедагогіки. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими науками. Історія розвитку поглядів на виховання та навчання дітей з порушеннями слуху. Вплив зниження слуху на загальний розвиток дітей. Педагогічна класифікація дітей з порушеннями слухової функції. Методи дослідження слухової функції (суб'єктивні та об'єктивні).

Корекційно-педагогічна допомога дитині з порушеннями слухової функції

Спеціальна освіта слабочуючих. Організація виховання і навчання у спеціальних закладах дошкільної освіти. Педагогічна система білінгвістичний підхід у сурдопедагогіці. Педагогічна система навчання глухих на основі

словесного мовлення. Верботональна система навчання дітей, що нечують. Спеціальні технічні засоби для глухих. Професійна освіта й соціальна адаптація осіб з порушеним слухом. Кохлеарна імплантація в реабілітації осіб з порушенням слуху. Теорія та практика виховання дітей з порушеннями слухової функції.

Загальні питання тифлопедагогіки

Тифлопедагогіка – як наука; об'єкт, предмет та завдання тифлопедагогіки. З історії тифлопедагогіки. Зв'язок тифлопедагогіки з іншими науками. Склад учнів шкіл для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором. Ступені порушення зору; причини й наслідки порушень зору. Організація допомоги дітям з порушеним зором в Україні. Допомога у системі охорони здоров'я та системи соціального захисту. Допомога в системі освіти. Проблема компенсації у тифлопедагогіці.

Основи тифлодидактики

Процес навчання в закладах загальної середньої освіти для дітей з порушеним зором. Зміст та спеціальні засоби навчання в закладах загальної середньої освіти для дітей з порушеннями зору. Підручники та засоби навчання сліпих і слабозорих учнів. Принципи та методи навчання сліпих та слабозорих дітей. Тифлотехнічні засоби компенсації порушених функцій зорового аналізатора. Лікувально-профілактична, санітарно-гігієнічна й відновлювальна робота в спеціальних школах. Виховання дітей з порушеним зором. Професійне навчання в системі суспільства сліпих, вищих та середніх спеціальних закладів освіти. Профорієнтація, професійна освіта й трудова діяльність сліпих і слабозорих.

Загальні основи олігофренопедагогіки

Предмет, завдання та принципи, методи олігофренопедагогіки. Завдання спеціального дошкільного виховання та система спеціальних закладів освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Загальна характеристика історичного розвитку олігофренопедагогіки. Теорія освіти та навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Розумова відсталість як соціально-педагогічна проблема. Особливості фізичного та психічного розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку у ранньому та дошкільному віці. Особливості пізнавальної діяльності учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Система навчально-виховних закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку

Освітньо-виховні заклади для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Корекційно-виховна спрямованість педагогічного процесу у допоміжній школі. Своєрідність процесу навчання в допоміжній школі. Принципи, зміст та методи навчання у допоміжній школі. Форми організації навчально-виховної і корекційної роботи у допоміжній школі. Теорія виховання у допоміжній школі. Трудове виховання та професійно-трудова підготовка учнів, фізичне та естетичне виховання учнів. Учніський колектив та педагогічний персонал допоміжної школи.

Затримка психічного розвитку як педагогічна проблема

З історії навчання дітей із затримкою психічного розвитку. Причини виникнення і форми затримки психічного розвитку в дітей. Психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. Затримка психічного розвитку і готовність дітей до шкільного навчання. Особливості пізнавальної

активності у дошкільників й молодших школярів із затримкою психічного розвитку.

Спеціальне навчання й виховання дітей із затримкою психічного розвитку

Умови успішної корекції психічного розвитку у дітей. Спеціальне навчання дітей із затримкою психічного розвитку. Корекція затримки психічного розвитку дітей в окремих видах діяльності. Розвиток чуттєвого пізнання навколишнього. Розширення знань та уявлень дитини про навколишній світ. Основні напрями навчально-корекційної роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку. Особливості структури уроку в класах для дітей із затримкою психічного розвитку. Психолого-педагогічні принципи навчання дітей із затримкою психічного розвитку. Організація роботи з батьками.

Спеціальна освіта осіб з порушеннями опорно-рухового апарату

Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату. Історія ортопедагогіки. Визначення, причини дитячого церебрального паралічу. Рухові порушення при дитячому церебральному паралічі. Порушення мовлення при дитячому церебральному паралічі. Класифікація дитячого церебрального паралічу. Корекційна робота з дітьми дошкільного віку при ДЦП. Системний підхід до корекційно-педагогічної роботи. Навчання дітей із ДЦП у спеціальних (корекційних) школах. Профорієнтація дітей із ДЦП.

Спеціальна освіта при аутизмі, аутистичних рисах особистості

Поняття про синдром раннього дитячого аутизму й аутистичні риси особистості. Причини виникнення розладів аутистичного спектру. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з аутизмом. Методи й прийоми корекційної допомоги аутичній дитині. Організація корекційно-педагогічної допомоги дітям із РАС.

Історія логопедії

Історичні відомості про мовленнєві порушення в стародавні часи: вказівки Гіпократи, Арістотеля, Галена, Авіцени, Фабріція. Перші відомості про порушення мовлення та засоби їх подолання на Стародавньому Сході: Єгипет (храмова медицина, уявлення про чотири основних елемента світу – вода, земля, повітря, вогонь; Індія (медицина – галузь релігії); Китай; релігійні міфи (мовлення пророка Моїсея; «лікування» Ісуса; казка про Мухамеда). Стародавня Греція й Рим (праці Демокрита, Платона, Геродота, Гіпократа, Арістотеля, Плутарха, Демосфена, Галена, Квінтіліана); Візантія, Стародавня Русь. Лінгвопедагогічні уявлення про розвиток правильного мовлення у дітей у західній Європі та Росії у ХІХ столітті. Медико-педагогічні основи розвитку сучасної логопедії як галузі спеціальної педагогіки.

Спеціальна освіта дітей зі складними порушеннями розвитку

Поняття про складне порушення розвитку. Основні групи дітей із поєднаними порушеннями й значення їхнього психолого-педагогічного вивчення. Завдання психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини зі складними порушеннями. Психолого-педагогічні основи розвитку й освіти осіб зі складними порушеннями. Шляхи й способи організації спеціальної освіти для осіб зі складними порушеннями в розвитку

Відбір дітей до спеціальних закладів

Визначення й загальна характеристика інклюзивно-ресурсних центрів. Напрями діяльності, завдання, принципи, методи інклюзивно-ресурсних центрів. Етапи діагностичного обстеження в інклюзивно-ресурсних центрах. Основні методи клініко-психолого-педагогічної діагностики відхилень у розвитку дитини. Збір анамнезу й медичне обстеження. Психологічна діагностика. Педагогічне вивчення дитини.

Сутність і особливості процесу корекційного навчання в спеціальному освітньому закладі

Головні завдання навчання в спеціальному освітньому закладі. Структура процесу навчання. Особливості застосування методів навчання й виховання в корекційно-педагогічному процесі. Форми організації спеціального навчання: індивідуальні заняття, індивідуально-підгрупова форма організації навчання, урок; допоміжні форми організації педагогічного процесу в спеціальній школі-інтернаті – проведення факультативів, гурткова й клубна роботи, олімпіади, змагання, огляди, конкурси, вікторини, тематичні вечори, походи й експедиції. Засоби навчання в системі фахової освіти: слово вчителя; дактильне й жестове мовлення; зорове сприйняття усного мовлення; піктограми; комунікаційні або лінгвістичні дошки; спеціальні електронні засоби комунікації. Використання музичних, образотворчих засобів виховання, ручної праці, художньо-мовленнєвої і театралізовано-ігрової діяльності, друкованої продукції, технічних засобів навчання, аудіовізуальних засобів і комп'ютерних програм у практиці навчання дітей, що мають особливості розвитку. Професійна діяльність і особистість педагога системи спеціальної освіти.

2. ЛОГОПЕДІЯ

Загальні теоретичні основи логопедії як науки

Логопедія як спеціальна педагогічна наука. Предмет і об'єкт логопедії. Теоретичні, практичні задачі логопедії. Мовленнєва норма і порушення мовлення. Взаємозв'язок логопедії з іншими науками. Загально дидактичні та специфічні принципи логопедії. Методи логопедії: організаційні, емпіричні, математико-статистичні, інтерпретаційні. Статистичні дані про мовленнєві порушення, їх значення для розвитку теорії та практики логопедії.

Етіологія порушень мовлення

Сучасні уявлення про причини мовленнєвих порушень. Причини мовленнєвих порушень за класифікацією М. Хватцева: органічні (анатомо-фізіологічні, морфологічні); функціональні (психогенні); соціально-психологічні; психоневрологічні. Критичні періоди розвитку мовлення дитини.

Класифікації порушень мовлення

Наукове обґрунтування форм мовленнєвих порушень. Сучасні класифікації мовленнєвих порушень. Клініко-педагогічна класифікація: час виникнення, прихильники класифікації, принципи групування мовленнєвих порушень; етіопатогенетичні, клінічні і психолого-лінгвістичні критерії розмежування порушень мовлення; види мовленнєвих порушень. Психолого-педагогічна класифікація: час виникнення, прихильники класифікації, принципи групування мовленнєвих порушень, педагогічні цілі. Взаємозв'язок між клініко-педагогічною та психолого-педагогічною класифікацією.

Дислалія: визначення, причини, форми

Загальна характеристика вад звукової системи мови. Поняття рівнів порушеної вимови у логопедії. Визначення, причини, форми дислалії. Класифікація функціональної дислалії. Механічна дислалія, її зумовленість аномаліями в будові артикуляційного апарату.

Методики корекційної роботи при дислалії

Основні етапи традиційної корекційно-педагогічної роботи з усунення недоліків звуковимови. Напрями роботи на підготовчому етапі корекції звуковимови. Етап постановки звуків. Способи постановки звуків: механічний, за наслідуванням та змішаний. Етапи автоматизації та диференціації звуків. Етапи, прийоми логопедичного впливу, задачі кожного етапу роботи за методикою Б. Гриншпуна. Особливості корекційної роботи при дислалії за методикою Н. Чевельової. Етапи та прийоми логопедичного впливу при дислалії за методикою М. Фомічової. Специфіка логопедичної роботи при корекції порушень звуковимови за методикою М. Савченко.

Сигматизми свистячих та шиплячих звуків: види, характеристика

Характеристика свистячих фонем. Опис правильного укладу органів артикуляції. Основні форми неправильної вимови свистячих звуків та їх причини. Види сигматизмів та парасигматизмів свистячих звуків: міжзубний, губно-зубний, боковий, призубний, носовий, шиплячий. Характеристика шиплячих фонем. Опис правильного укладу органів артикуляції. Причини і варіанти порушень – стигматизми (міжзубний, боковий, носовий) та парасигматизми (губно-зубний, призубний, шиплячий, свистячий) шиплячих звуків.

Особливості логопедичної роботи при виправленні порушень свистячих та шиплячих звуків

Методика виправлення міжзубного та бокового сигматизму свистячих фонем. Особливості корекції носового сигматизму свистячих звуків. Методика виправлення губно-зубного, призубного та шиплячого парасигматизмів свистячих звуків. Методика виправлення міжзубного та бокового сигматизму шиплячих фонем. Особливості корекції носового сигматизму шиплячих звуків. Методика виправлення губно-зубного, призубного, свистячого та шиплячого парасигматизмів шиплячих звуків.

Недоліки [Л], [Л'], [Р], [Р'] та прийоми їх усунення

Характеристика фонем [Л] - [Л']. Опис правильного укладу органів артикуляції. Причини і варіанти порушень фонем [Л], [Л'], зміст корекційної роботи. Характеристика фонем [Р], [Р']. Опис правильного укладу органів артикуляції. Причини і варіанти порушень фонем [Р], [Р'], зміст корекційної роботи.

Недоліки вимови задньоязикових, дзвінких та м'яких звуків

Правильна артикуляція звуків [Й]. Види дефектної вимови даних звуків, їх характеристика та причини. Методика виправлення йотацізму. Правильна артикуляція звуків [К], [К'], [Г], [Г']. [Х], [Х']. Види дефектної вимови даних звуків, їх характеристика та причини. Методика виправлення порушень вимови піднебінних звуків. Характеристика порушень вимови приголосних звуків. Методика виправлення одзвінчення та оглушення приголосних звуків. Недоліки

вимови м'яких приголосних звуків. Особливості виправлення дефектів пом'якшення приголосних звуків.

Етіологія та класифікація ринолалії

Умови формування вимовної складової в нормі та при ринолалії: будова і функція піднебінно-глоткового змикання: звуковимова і баланс резонування голосу. Визначення, форми ринолалії: відкрита, закрита та мішана. Причини виникнення ринолалії.

Вроджена відкрита ринолалія

Комплекс симптомів відкритої ринолалії за А. Іпполітовою. Класифікація вроджених розщеплень губи та піднебіння. Етіологія розщеплень губи та піднебіння. Структура дефекту при уроджених розщелинах губи та піднебіння. Патологічний стан артикуляційного апарату. Порушення дихальної та голосової функції. Особливості формування звуковимови дітей з ринолалією, фонематичні та лексико-граматичні порушення.

Доопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння

Огляд сучасних методик корекційно-розвивальної роботи з дітьми із вродженою відкритою ринолалією. Основні принципи логопедичної роботи при відкритій ринолалії. Завдання та зміст логопедичної роботи в доопераційний період: підготовчий та основний періоди доопераційного логопедичного впливу (за А. Іпполітовою). Особливості корекційного впливу при відкритій ринолалії в доопераційний період за І. Єрмаковою. Мета, етапи, основні завдання корекційної роботи.

Післяопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння

Зміст логопедичних занять за методикою А. Іпполітової. Корекція мовлення у дітей та підлітків з уродженими розщелинами піднебіння за методикою І. Єрмакової: створення бази для розвитку; розвиток рухливості піднебінної завіси; введення нових звуків у мовлення; автоматизація утворених навичок.

Система комплексної корекції мовленнєвого та психічного розвитку дітей із вродженим незрощенням губи та піднебіння

Сучасні дослідження вітчизняних науковців щодо питань корекції мовленнєвих порушень при ринолалії. Ефективність логопедичного навчання за раннього хірургічного відновлення піднебіння. Комплексна програма забезпечення диференційованої корекції психомовленнєвого розвитку осіб із ВНГП від народження до 18 років за С. Коноплястою.

Закрита та мішана ринолалія

Визначення, загальна характеристика, етіологія та механізми закритої ринолалії. Форми закритої ринолалії. Мішана ринолалія. Етіологія, патогенез та симптоматика. Особливості подолання закритої та мішаної форм ринолалії.

Класифікація порушень голосу у дітей та підлітків

Фізіологія голосоутворення. Акустичні властивості голосу: висота, тембр, резонанс. Онтогенетичні показники розвитку голосу. Причини та загальна характеристика функціональних порушень голосу. Причини та загальна характеристика органічних порушень голосу.

Методика корекційної роботи при порушеннях голосу

Загальні положення корекційної роботи при усуненні порушень голосу. Етапи корекційної роботи при функціональних порушеннях голосу. Методика корекційної роботи при органічних порушеннях голосу. Відновлення голосової функції при парезах та паралічах гортані. Відновлення голосової функції після видалення гортані. Профілактична робота з запобігання рецидивів голосової патології. Профілактика голосових розладів та гігієна голосу.

Механізми та форми дизартрії

Визначання, патогенез, ступені, структура мовленнєвого дефекту при дизартрії. Основні синдроми дизартрії. Сучасні підходи до класифікації дизартрії. Класифікація дизартрії за О. Правдіною. Кіркова дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та прояв. Мозочкова дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та патогенетичні особливості рухових порушень. Екстрапірамідна дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та патогенетичні особливості рухових порушень. Бульбарна дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та прояв (порушення артикуляції, звуковимови). Псевдобульбарна дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та прояв (порушення артикуляції, звуковимови).

Характеристика дітей з дизартрією

Характеристика загального і мовленнєвого розвитку дітей з дизартричними порушеннями. Особливості психомоторної та мовленнєвої діяльності дітей із дизартрією. Психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією і анатрією. Роль соціальних факторів у розвитку синдрому дизартрії і виникненні вторинних мовленнєвих і немовленнєвих розладів.

Основні напрями корекційно-педагогічного впливу при дизартрії

Основні напрями комплексної реабілітації дітей та підлітків із дизартрією. Принципи корекційно-педагогічного впливу при дизартрії. Організація і зміст роботи, що забезпечує умови формування правильної звуковимови у дітей з дизартрією. Виховання бажання і потреби правильного мовлення і впевненості в необхідності і ефективності логокорекційної роботи. Основні напрями логопедичної роботи при корекції дизартричних порушень мовлення у дітей дошкільного віку. Спеціальна корекційна робота із молодшими школярами із дизартрією. Спеціальна корекційна робота із підлітками з дизартрією.

Логопедичні технології при корекції дизартрії

Вправи для усунення гіперсалівації та послаблення гіперкінезів. Нормалізація м'язового тону за допомогою масажу. Особливості використання вправ для розвитку дихання при дизартрії. Вправи спрямовані на розвиток артикуляційної моторики. Методика розвитку рухів в суглобах. Вправи для розвитку ручної вмілості та тонкої моторики пальців рук у дошкільників з використанням ігрових прийомів. Ритмізація загальної та дрібної моторики у молодших школярів з дизартрією. Активізація невербальних способів спілкування. Сенсорне виховання дітей з дизартрією. Розвиток інтонаційної виразності мовлення. Розвиток звуковимови, словника і граматичної складової мовлення.

Загальний недорозвиток мовлення як системне мовленнєве порушення

Загальний недорозвиток мовлення: визначення, етіологія, симптоматика. Рівні загального недорозвитку мовлення (за Р. Левіною). Стан імпресивного та експресивного мовлення у дітей із першим рівнем недорозвитку мовлення. Стан імпресивного та експресивного мовлення у дітей із другим рівнем недорозвитку мовлення. Характеристика імпресивного та експресивного мовлення дітей із третім рівнем розвитку мовлення. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.

Організація корекційної роботи в групах для дітей із загальним недорозвитком мовлення

Комплектування груп для дітей із загальним недорозвитком мовлення. Особливості організації корекційно-виховної роботи в групах для дітей із загальним недорозвитком мовлення. Основні принципи корекційної роботи при ЗНМ (С. Шаховська). Основні напрями корекційної роботи при ЗНМ (Т. Філічева, Г. Чірка). Логопедична робота з дітьми першого-другого рівнів мовленнєвого розвитку: розвиток розуміння мовлення; розвиток фонематичного слуху; однослівні речення; формування словникового запасу; формування граматичного рівня мовлення.

Визначення, загальна характеристика, симптоматика заїкання

Визначення, загальна характеристика, симптоматика заїкання. Етіологія, патогенез, механізми, прояви заїкання. Типи судомної активності м'язів мовленнєвого апарату, їх локалізація. Характеристика мовленнєвого дихання при заїканні.

Психолого-педагогічна та клінічна характеристика осіб із заїканням

Визначення невротичної форми заїкуватості, її характеристика. Особливості динаміки невротичної форми заїкання. Психолого-педагогічна характеристика дітей з невротичною формою заїкання. Визначення неврозоподібної форми заїкуватості, її характеристика. Особливості динаміки неврозоподібної форми заїкання. Психолого-педагогічна характеристика дітей з неврозоподібною формою заїкання.

Сучасний комплексний лікувально-педагогічний підхід до подолання заїкування

Терапевтичні засоби. Хірургічний метод. Психотерапевтичний вплив. Завдання та форми лікувально-оздоровчої роботи: лікувальні обставини; режим дня і раціонального харчування; загартувальні процедури; лікувальна фізкультура й ритміка; медикаментозне лікування; психотерапія. Завдання та форми корекційно-виховної (логопедичної) роботи.

Комплексні системи реабілітації заїкання у дітей

Система мовленнєвих вправ, що ускладнюються залежно від ступеня самостійності мовлення дітей із заїканням (Н. Власова, О. Рау). Модернізація і одночасне використання різних прийомів логопедичної роботи з дітьми із заїканням: підготовчі вправи на техніку мовлення: дихальні, голосові, артикуляційні. Мовленнєві вправи з корекції заїкання з поступовим ускладненням компонентів мовлення (В. Селіверстов).

Сучасні класифікації алалії та характеристика

Визначення алалії. Причини, локалізація, механізм порушення при алалії. Психологічна класифікація алалії за Р. Левіною. Лінгвістична класифікація за В. Орфінською. Визначення моторної (експресивної) алалії. Етіологія експресивної алалії. Характер ушкодження мовленнєвого апарату. Механізм експресивної алалії. Симптоматика алалії: немовленнєві, мовленнєві порушення.

Визначення сенсорної алалії. Симптоматика порушення. Причини та механізм порушення мовлення при сенсорній алалії. Психолого-педагогічна характеристика дітей із сенсорною алалією. Специфіка імпресивного та експресивного мовлення при сенсорній алалії.

Система корекційно-логопедичної роботи при алалії

Основні методичні принципи організації логопедичної роботи з моторними алаліками. Етапи логопедичної роботи при моторній алалії. Логопедична робота з немовленнєвими дітьми. Задачі, зміст та методика логопедичної роботи з подолання первинних порушень мовленнєвого розвитку. Реалізація комплексного підходу в корекційно-логопедичній роботі. Види мовленнєвої роботи при сенсорній алалії. Напрями корекційно-логопедичного впливу при сенсорній алалії. Застосування різних додаткових засобів корекції для формування системи значень. Послідовність логопедичного впливу при сенсорній алалії. Розвиток імпресивного та експресивного мовлення.

Сучасні класифікації афазії

Афазія як системне порушення мовленнєвої діяльності. Причини, локалізація, механізм порушення. Комплекс взаємопов'язаних мовленнєвих (порушення в лексичній, граматичній, фонетичній системі мовлення) і немовленнєвих (апраксії, агнозії) порушень. Порушення комунікативної функції мовлення при органічних ураженнях кори головного мозку. Класифікація афазій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, клінічним, психолінгвістичним).

Логопедична робота при афазії

Методика раннього етапу відновлювального навчання у хворих на афазію. Стимулювання розуміння мовлення на слух у хворих на афазію. Принципи та зміст корекційної роботи при сенсорних формах афазії. Структура мовленнєвого дефекту. Прояви мнестичних порушень при сенсорній афазії. Причини, механізми та симптоматика моторної афазії. Етапи відновлювальної роботи при моторній афазії.

Сучасні уявлення про механізми письма та читання та етіологія цих порушень

Розуміння дислексії та дисграфії як проблеми оптичного та оптико-просторового дефекту. Проблема дисграфії з позиції клініко-психологічного підходу. Методичний аспект вивчення дисграфії. Операції процесу письма. Психофізіологічні механізми процесу читання. Операції процесу читання. Відмінності процесів письма та читання. Причини порушень писемного мовлення. Симптоматика дисграфії. Типи патологічних помилок та їх механізми. Класифікація дисграфій. Класифікації дислексій.

Методика логопедичної роботи з подолання порушень писемного мовлення

Логопедична робота з подолання фонетичних помилок. Розвиток зорово-просторового сприймання та уявлень, прийоми розвитку зорового та буквеного гнозису, зорово-моторної координації, прийоми розвитку зорової пам'яті та уваги, прийоми формування зорового аналізу та синтезу. Логопедична робота з подолання лексико-граматичних помилок. Логопедична робота при порушеннях читання. Характеристика факторів ризику щодо виникнення дислексії та дисграфії у дошкільників. Раннє виявлення схильності до дисграфічних та дислексичних порушень. Напрями спеціальної роботи з попередження у дітей труднощів засвоєння грамоти.

ПИТАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ

«Спецпедагогіка з історією»

1. Об'єкт, предмет завдання спеціальної педагогіки.
2. Етапи становлення та розвитку спеціальної педагогіки в Україні.
3. Концепція розвитку спеціальної освіти в Україні.
4. Сучасна педагогічна типологія осіб із особливими освітніми потребами.
5. Варіанти дизонтогенезу за В. Лебединським.
6. Структура порушеного розвитку та її характеристики.
7. Спеціальні заклади для осіб із особливими освітніми потребами.
8. Сутність і особливості процесу корекційного навчання в спеціальному закладі освіти.
9. Зміст професійної діяльності та деонтологічні характеристики особистості спеціального педагога.
10. Предмет, завдання, історія сурдопедагогіки.
11. Педагогічна класифікація осіб із порушеннями слухової функції.
12. Білінгвістичний підхід у навчанні глухих дітей та його особливості.
13. Акустико-лінгвістичний підхід у навчанні глухих дітей та його особливості.
14. Слухомовленнєва (верботональна) техніка для розвитку мовлення імплантованих дітей у ранньому віці.
15. Методика формування мовленнєвого слуху та мовленнєвого спілкування за Е. Леонгардом.
16. Сучасні сурдотехнічні засоби.
17. Предмет, завдання, історія тифлопедагогіки.
18. Класифікація порушень зорової функції та їх причини.
19. Зміст організації навчання осіб із порушеннями зорової функції.
20. Сучасні тифлотехнічні засоби.
21. Предмет, завдання, історія олігофренопедагогіки.
22. Класифікація ступенів інтелектуальних порушень.
23. Зміст організації навчання осіб із інтелектуальними порушеннями.
24. Класифікації затримки психічного розвитку.
25. Зміст організації навчання осіб із затримкою психічного розвитку.
26. Предмет, завдання, історія ортопедагогіки.
27. Класифікації дитячого церебрального паралічу.
28. Поняття про синдром розладів аутистичного спектру й аутистичні риси особистості.
29. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами аутистичного спектру.
30. Сучасні методики роботи з дітьми з розладами аутистичного спектру.

«Логопедія»

31. Логопедія в системі наукових знань: об'єкт, предмет, завдання, міжсистемний та внутрісистемний зв'язок.
32. Класифікації мовленнєвих порушень.

33. Причини виникнення порушень мовлення у дітей.
34. Загальний недорозвиток мовлення: структура порушення, характеристика рівнів мовленнєвого недорозвинення.
35. Фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення: загальна характеристика, особливості корекційної роботи.
36. Дислалія: визначення, причини, форми.
37. Види порушень звуковимови свистячих звуків, їх причини, характеристика, корекція.
38. Види порушень звуковимови шиплячих звуків, їх причини, характеристика, корекція.
39. Види порушень звуковимови сонорних звуків [р, р'], їх причини, характеристика, корекція.
40. Види порушень звуковимови сонорних звуків [л, л'], їх причини, характеристика, корекція.
41. Види порушень звуковимови задньоязикових звуків, їх причини, характеристика, корекція.
42. Особливості логопедичної роботи при дислалії за методикою М. Савченко.
43. Етапи корекційної роботи при дислалії за методикою М. Фомічової.
44. Загальна характеристика механічної дислалії та особливості корекційної роботи при цьому порушенні.
45. Ринологія: визначення, причини, механізм мовленнєвого порушення та форми.
46. Симптомокомплекс відкритої ринології. Можливості корекції дефекту при ринології.
47. Характеристика вроджених незрощень губи та піднебіння та їх вплив на загальний і мовленнєвий розвиток дитини.
48. Завдання та зміст логопедичної роботи при ринології за методикою А. Іпполітової.
49. Дизартрія: визначення, причини, синдроми та форми.
50. Система комплексної корекційно-педагогічної роботи при дизартрії.
51. Порушення темпо-ритмічної сторони мовлення несудомного характеру: загальна характеристика дефекту та напрями корекційної роботи.
52. Заїкання: визначення, причини, немовленнєва симптоматика.
53. Зміст корекційної роботи при заїканні у дошкільників за методикою Н. Чевельової.
54. Система корекційної роботи при заїканні за методикою Н. Власової, О. Рау.
55. Моторна алалія: загальна характеристика та особливості корекційної роботи.
56. Сенсорна алалія: загальна характеристика та особливості корекційної роботи.
57. Афазія: загальна характеристика та особливості корекційної роботи.
58. Загальна характеристика порушень писемного мовлення.

59. Організація та зміст корекційно-розвиткового навчання з подолання дисграфії у молодших школярів.

60. Порушення голосу: причини, механізми, класифікація; профілактика.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Комплексний кваліфікаційний контроль знань, умінь і навичок здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – невід’ємна складова педагогічного процесу та форма зворотного зв’язку.

Комплексний кваліфікаційний екзамен зі спецпедагогіки та логопедії спеціальності 016 Спеціальна освіта проводиться в усній формі. Здобувачі вищої освіти розкривають два теоретичних питання (перше – зі спецпедагогіки з історією, друге питання з логопедії) та виконують практичне завдання.

Оцінювання та накопичення балів під час екзамену: за теоретичну відповідь здобувач вищої освіти максимально отримує 30 балів, а за практичне завдання – 40 балів. Таким чином, рейтинг складається з наступних балів: 60 балів (теоретичні питання) + 40 балів (практичне завдання) = 100 балів.

Відповідність підсумкових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Сума балів	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
78-89	B	добре
65-77	C	
58-64	D	задовільно
50-57	E	
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії, показники оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів та шкала нарахування рейтингових балів з теоретичних питань

Школа рейтингових балів	6 балів	4 бали	2 бали
Критерії оцінювання	Показники оцінювання		
повнота	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь повна, обґрунтована, системна; - досконале володіння понятійним апаратом 	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь неповна, без належного обґрунтування; - володіння понятійним апаратом з незначними неточностями, помилками 	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь поверхова, названі окремі положення, невміння виділити головне і другорядне; - часткове володіння понятійним апаратом

логічність	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь логічно структурована; - тези аргументовані, вагомі; - зроблені повні висновки 	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь з частковим порушенням послідовності; - аргументи недостатньо переконливі; - висновки несуттєві 	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь непослідовна; - аргументи поодинокі або відсутні; - висновки відсутні
глибина	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє концептуальні знання; високий ступінь володіння станом питання (історії питання та сучасних психолого-педагогічних досліджень); - критично осмислює основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена. Історію та сучасний стан проблеми висвітлено частково 	<ul style="list-style-type: none"> - відповідь демонструє нечіткі уявлення здобувача вищої освіти про об'єкт вивчення, поверхове висвітлення проблеми з називанням окремих прізвищ дослідників
зв'язок з практикою	<ul style="list-style-type: none"> - спирається на передовий педагогічний досвід та на власний практичний досвід; - прогнозує розвиток педагогічних явищ, творчо моделює педагогічну ситуацію, спираючись на теоретичні позиції 	<ul style="list-style-type: none"> - наводить поодинокі приклади з власної практики; - відчуває незначні труднощі у прогнозуванні та моделюванні педагогічних явищ 	<ul style="list-style-type: none"> - не пов'язує відповідь з практичним досвідом; - моделює педагогічні ситуації за стандартними алгоритмами
інтегрованість знань	<ul style="list-style-type: none"> - інтегрує знання з суміжних дисциплін; - творчо інтерпретує данні інших наук 	<ul style="list-style-type: none"> - недостатньо інтегрує знання 	<ul style="list-style-type: none"> - інтеграція з суміжними дисциплінами відсутня

Критерії, показники оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів під час виконання практичного завдання та нарахування рейтингових балів

Шкала рейтингових балів	6 балів	4 бали	2 бали
Критерії оцінювання	Показники оцінювання		
планування	<ul style="list-style-type: none"> - вміє спланувати завдання діяльності відповідно програмових вимог; 	<ul style="list-style-type: none"> - завдання планує не зовсім точно; - організацію та зміст різних видів діяльності відтворює обмежено; 	<ul style="list-style-type: none"> - планує не всі освітні завдання та частково їх реалізує;

	<ul style="list-style-type: none"> - відтворює навчальні, розвивальні та виховні завдання; - реалізує завдання під час організації різних видів діяльності дітей доцільно і повною мірою; - правильно структурує форму роботи, відповідно її виду 	<ul style="list-style-type: none"> - структура наведеної форми роботи непослідовна; - освітні завдання реалізуються неповною мірою 	<ul style="list-style-type: none"> - обрана структура наведеної форми роботи не відповідає типовим вимогам
доцільність і ефективність вибраних методів	<ul style="list-style-type: none"> - володіє багатим спектром методів; - обрані методи і прийоми найбільш ефективні; - операціонально правильно застосовує методи відповідно віку дітей та поставленим завданням 	<ul style="list-style-type: none"> - володіє достатнім спектром методів; - обрані методи і прийоми не завжди є ефективні; - недостатньо володіє технікою реалізації методу, частково враховує вік дітей та вирішує поставлені завдання 	<ul style="list-style-type: none"> - володіє обмеженим методичним арсеналом; - обрані методи і прийоми малоефективні, не відповідають віку дітей та поставленим завданням
добір дидактичного матеріалу	<ul style="list-style-type: none"> - відповідає змістовому компоненту заняття або іншим формам; - узгоджується з психофізичними можливостями дітей 	<ul style="list-style-type: none"> - частково недоцільно використано матеріал; - дидактичний матеріал не повністю відповідає віковим можливостям дітей 	<ul style="list-style-type: none"> - недоцільне використання матеріалу; - дидактичний матеріал не відповідає віковим можливостям дітей
зміст освітньої роботи	<ul style="list-style-type: none"> - глибоке та комплексне розкриття теми 	<ul style="list-style-type: none"> - поверхове розкриття теми з акцентами на окремих складових програмового змісту 	<ul style="list-style-type: none"> - часткове розкриття теми із суттєвими неточностями у змісті
комунікація	<ul style="list-style-type: none"> - достатня зрозумілість відповіді та чітка комунікаційна стратегія 	<ul style="list-style-type: none"> - добра зрозумілість відповіді та доречна комунікаційна стратегія з несуттєвими неточностями 	<ul style="list-style-type: none"> - задовільна зрозумілість відповіді та комунікаційна стратегія із суттєвими неточностями
Додаткова шкала рейтингових балів	10 балів	6 балів	2 бали
творчий підхід	<ul style="list-style-type: none"> - оригінально та гнучко підходить до розв'язання поставлених освітніх задач; 	<ul style="list-style-type: none"> - продуктивно перетворює наявні в педагогічному досвіді підходи до розв'язання проблеми; 	<ul style="list-style-type: none"> - репродуктивно відтворює наявні в педагогічному досвіді підходи до

	- шукає власне рішення проблеми, використовуючи інноваційні підходи до її розв'язання	- переносить набуті знання, уміння, навички в нові ситуації	розв'язання проблеми; - зосереджує увагу лише на частині проблеми
--	---	---	--

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Кисла О. Ф. Корекційна педагогіка : навчальний посібник для студентів. Київ : Кондор, 2016. 320 с.
2. Конопляста С. Ю. Ринологія від А до Я : монографія. Київ : Книга-плюс, 2015. 312 с.
3. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
4. Марченко І. С. Педагогічні технології комунікативного розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення (логопедична робота). Київ : Слово, 2016. 317 с.
5. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
6. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. Рівне, 2016. 141 с.
7. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки: навч. посіб. / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2018. 338 с.
8. Пахомова Н. Г. Актуальні проблеми спеціальної освіти : навч. посіб. Полтава : АСМІ, 2018. 329 с.
9. Ревуцька О. В. Вибрані питання логопедії : навч. посібн. Бердянськ : ФОП Ткачук О. В., 2014. 288 с.
10. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник . Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. Частина І. 224 с.
11. Соботович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії / уклад. В. В. Тищенко, Є.Ю. Линдіна. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 305 с.
12. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / за ред. академіка В. І. Бондаря. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.
13. Хрестоматія з логопедії : Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія : навч. посіб. / ред.: М. К. Шеремет, І.В. Мартиненко. Київ : КНТ, 2008. 380 с.
14. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія (корекційна робота при дислалії) : навч. посіб. Київ, 2009. 160 с.
15. Шеремет М. К., Базима Н. В. Розвиток мовленнєвої активності дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку: навч.-метод. посібник. Київ : ДІА, 2017. 192 с.

Допоміжна

1. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навчальний посібник для ВНЗ. Суми : Університетська книга, 2018. 302 с.
2. Дефектологічний словник : навчальний посібник / за ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. Київ : «МП Леся», 2011. 528 с.

3. Мартиненко І. В. Логопсихологія : курс лекцій. Навч. посібник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : ДІА, 2019. 120 с.
4. Мартиненко І. В. Комунікативний тренінг дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : навчально-методичний посібник. Київ : ДІА, 2017. 128 с.
5. Нісімчук А. С., Бойчук П. М., Панасюк О. П. Інноваційні технології педагогічної освіти : монографія. Луцьк : Твердиня, 2012. 478 с.
6. Особливості розвитку, виховання та навчання дітей з порушеннями слуху дошкільного віку : наук.-метод. посіб. / В. В. Жук, В. В. Литвинова, Л. В. Борщевська, С. В. Литовченко, Н. Л. Максименко; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ : Пед. думка, 2011. 128 с.
7. Положення [Про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті:](http://bdpu.org/wp-content/uploads/2019/11/%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf) <http://bdpu.org/wp-content/uploads/2019/11/%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf>
8. Савченко М. А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей: навчальна книга. Тернопіль: Богдан, 2007. 160 с.
9. Ревуцька О. В. Інноваційні технології в спеціальній освіті : навч. посібн. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта. Бердянськ : БДПУ, 2018. 216 с.
10. Ревуцька О., Линдіна Є. Технології логопедичного обстеження : навч.-метод. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2018. 220 с.
11. Синьова Є. П. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. Київ, 2009. 212 с.
12. Федоренко С. В. Тифлодидактика : навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 144 с.
13. Федоренко О. Розвиток слухового сприймання у дітей зі зниженим слухом від народження. *Дефектологія*. 2011. № 3. С. 10-13.
14. Фомічова Л. І., Котова В. Л., Комісаров О. В. Розвиток слухового сприймання : підручник. Київ : Либідь, 2014. 223 с.